

Aaron Blumm a rövidtörténetben

Virág Gábor stílusa fejlődési tendenciát mutat, ami egy tőle elvárt új könyvben körvonalazódik. A *Biciklizéseink Török Zolival* mind a világgép, mind a forma tekintetében egy hosszú, de eredményes érlelődési folyamat lezárásának is tekinthető, kezdve a *Dombosi történetektől* a *Csáth kocsit hajt* című kötetig. Immár nem egy felnőni nem akaró nemzedék tudatosan vállalt infantilizmusának formabontója, hanem egy igazán irodalmat teremtő, az Aaron Blumm írói nevet méltán viselő prózaíró áll előttünk, aki a rövidtörténet megújítója. Vele rokonítható elődjei közül nem túlzás Beckettet, Kosztolányit vagy Tolnai Ottót említeni, akik a műfaj reprezentánsai.

A *Biciklizéseink Török Zolival* című könyv egy szerelmi história fragmentumaiból épül föl, egy igaz szerelem krónikája, ami annyira hihetetlen, hogy orvosságokkal akarják kigyógyítani belőle az elbeszélőt, aki egyben a történetek egyik főszereplője. A társadalom nem szokott hozzá, abnormisnak tekinti az ilyen fokú rajongást, alanyait kiközösíti vagy lekötözteti. A mű világgépének középpontjában tehát a *másság* szerelemként való megélése áll, ami a korai Aaron Blumm-történetekig vezethető vissza. Ezekben a történetekben az *elkülönböződés* az apák világától egyféle infantilizmusként érvényesült. Innen mentette át az író a biciklizés motívumát, ami aztán egy gyermekien tiszta szerelmi érzés metaforájává válik.

A *Biciklizéseink...* négy fejezetre bomlik, amelyek további fragmentumokra tagolódnak. Ezeket nevezi a szerző biciklizéseknek, amelyeknek sorszama van. Minden fejezet élén bevezetés áll, amelyek közül az egész könyv poétikájára nézve talán legérdekesebb az első. Ebben sorakoznak föl azok az írói fogások, amelyekkel Aaron Blumm él. Az Esti Kornélhoz hasonlatosan „tisztázza” az elbeszélő és az elbeszélte kérdését, valójában pedig Beckett mintájára megsokszorozza az írói ént, hogy kedvére eljátsszon önnön aspektusaival. Egyszer nő, egyszer férfi, egyszer elbeszélő, egyszer hős, mindenféleképp pedig Aaron Blumm, a kitalált író. Ebből az első be-

vezetésből tudhatjuk meg továbbá, hogy az elbeszélő hat hónappal ezelőtt találkozott először Török Zolival, aki azonnal egy világ körüli biciklizésre invitálja. Ennek a biciklizésnek a történeteire peregnék le a könyv lapjain, amelyet aztán az idő múlása fokozatosan átír.

Már az első fejezet első biciklizése is elbizonytalanít az idővel kapcsolatban. Az elbeszélő nem emlékszik pontosan, mikor és hányszor biciklizett együtt Török Zolival, majd kiderül, Török Zolinak talán nincs is biciklje. Az idő relativizálódásával együtt jár a tér fokozatos lebegővé váló tétele: „*Van, amikor csak lélekben biciklizem*” – mondja az elbeszélő. A biciklizés metaforizálódása már az első lapokon megtörténik, hogy a képzettársítási folyamatok végén a szerelem képévé válják. Az időnek és a térnek a fokozatos felszámolása igencsak megnehezíti az eredetileg metonimikus elbeszélés menetét: a szöveg egy fokkal megemeltetik, és szerelmi beszéddé válik. Az álmoleírások, hallucinációk a szerelmi érzés kiterjesztését eredményezik, és René Magritte ábrázolásait idézik. Az elbeszélés visszatérő motívuma az elképzelt narancssárga tengerparti ház, melynek szobáit lakják be a szerelmesek. Levélváltásaik őszintesége már csak ilyen szürreális térben elképzelhető: „...álomban volt egy közös házunk, melyben le-föl sétáltunk az emeletek között. Narancssárga volt, fehér kapu vezetett ki rajta, és a tengerparton állt valahol. Amikor felébredtem, rájöttem, nem tudok tovább élni nélküled, veled kell lennem minden pillanatban” (183).

A második, a harmadik és a negyedik fejezet élén álló bevezetések már a költőileg megemelt szerelmi beszéd stíluseszközeivel élnek, és legtöbbször az elbeszélőről tudhatunk meg belőlük. Az író ügyesen játszik női szerepben, de a teljesség kedvéért Török Zoli hangján is megszólal, mégpedig egyes szám első személyben. Ő lesz aztán a Török Szoltán is, akinek a háremébe kapunk bepillantást. Az egyszerű szójátékból szürreális valóság válik, s itt már a nyelv írja tovább a történetet. A szerepjátszás, szerepváltás a könyv erotikáját alapozza meg a mítoszok világát idéző hímnős attitűddel, amely létforma a teljesség maga. Virág Erosza azonban már nem gyermek, levetkőzi a korábbi Aaron Blumm minden infantilizmusát, hogy helyette a felnőtt testiségnek adjon teret. Nincs itt semmi pornográfia, a tömény erotikát a gyermekien tiszta érzés ellensúlyozza.

A *Biciklizéseink...* formaeszméjének középpontjában a rövidtörténet áll. A kisforma mindig is közeli volt Aaron Blumm világképéhez, de amíg korábban kislélegzetű írásainak egyszerű kifejezőeszköze volt csupán, addig a teremtőerő növekedésével létérzésének meghatározó műfajává válik. A *Dombosi történetek* és a *Csáth kocsit hajt* kisprózái a rövidtörténet egyféle előtanulmányainak tekinthetők tehát, melynek poétikáját majd legújabb könyvében írja meg a szerző. Thomka Beáta *A pillanat formái* című ta-

nulmánykötetében a rövidtörténet műfaji sajátosságait egyebek között a prózaíró Kosztolányi elemzésével absztrahálja. Thomka szerint a rövidtörténet nála a redukált létélmény formája, ami a befogható világ teljessége viszonylagossá válásának poétikai következménye: „Az »egyetlen valóság« mint elemi részecske, a fragmentum azonban, mely birtokában maradt – a folyamat helyett az állapot, a mozgás helyett a gesztus, az időbeli folytonosság helyett a pillanat, a történés helyett az esemény” kifejezője.

A pillanat formáinak Aaron Blumm poétikájában a biciklizések tekinthetők, amelyek a könyv minden fejezetében egymás után sorakoznak, és a mű koherenciáját biztosítják. A motivikus áthajlások lehetővé teszik a magas fokú metaforikusságot, amely a szerelmi beszéd stílusformája. A szerző nyelvi játékainak köszönhetően a bicikli hol valós tárgy, amelyet valahova támasztani lehet, hol pedig a szerelmi együttlétek költői képe, amely a redukált világ egyetlen bizonyossága. Aaron Blumm a végsőkig viszi a redukciót. A fragmentum nála akár egyetlen mondat is lehet a narráció atomizálódásaként, a szerelmi história végén pedig egyenesen félbemarad az elbeszélés. A redukált létélmény forrása maga a tisztázatlan elbeszélő, akinek tudatállapotairól kapunk leírásokat. A külvilág zavartnak tartja, ő maga teljességként éli át szerelmi tébolyát, ami ismét csak írói fogás. A zárt osztályon fekvő nőt meg-meglátogatja szerelme. Az író aztán Török Zoli szemszögéből meséli el az eseményeket, tág teret hagyva a képzeletnek. Hasonlóan jár el a szerző a hárem leírásakor, amelyben szintén az elbeszélő szerepváltása játszódik le, nem tudni biztosan, kinek is a tudatában. Az elbeszélői én megsokszorozódása nálunk Tolnai Ottó *opus*ában figyelhető meg, akit *infaustus*ainak nevez a mester. A külső és belső szemlélet egyidejű jelenléte Aaron Blumm rövidtörténeteiben is érvényesül a teremtési folyamat teljességének eszközeiként.

Míg a *Csáth kocsit hajt* egyszerű keretmegoldással él, addig a *Biciklizéseinkben* a fragmentum és az egész viszonyának a kérdése értelmeződik újra. Az idő relativizálódásával együtt a biciklizések sorrendje is megszegi az egymásutániságot. A kvázi metonimikus elbeszélést egy metaforikus szerkesztés emeli meg, ami egy magas fokú összeszedettséget követel az írótól. Érdekes, hogy maga Aaron Blumm nem tekinti tudatosnak, nem tekinti megszerkesztettnek könyvét, de a metafora törvényszerűségének engedve elbeszélése líraivá válik, a fragmentumok egyetlen nagy költői képben kapcsolódnak egymáshoz. Az epikusnak illetően való lírai lekerékítése igencsak próbára tesz egy prózaírót. Mesemondására igazán csak most kell jól odafigyelni, mert egyszerű nyelvhasználata mögött egy nagyszerű stilisztát találunk, aki a mai magyar prózanyelv egyik sokat ígérő megújítója.

Miután előző műveiben leszámol az apák világával, nyelvezetét megtisztítja a múlt lerakódott ideológiáitól, Aaron Blumm új stílust teremt. Az infantilis világgépet felváltja egy nem kevésbé elkülönöződő, immár nem nemzedéki világgép, amelynek a formáját a rövidtörténetben találta meg a szerző. A nem mindennapi szerelmi érzés tudatállapotaihoz a fragmentumot rendeli, amely a redukáltság hordozója. A *másság*ként megélt szerelem már csak részeiben tartalmazza az egészet: a megháborodott asszony tudatállapotai már csak a rövidtörténet eszközeivel lesznek elbeszélhetők. Esetében már csak a tiszta pillanatok képeznek folytonosságot, amelyet elképzelt naplójában vezet. Életének egyetlen eseményei a biciklizések, amelyeket a szerelmével való együttlétek töltenek ki. Ezek az együttlétek azonban általában csak tudatműködésének állapotait tükrözik, így a folyamatosságuk is megkérdőjelezhető. A redukáltságból nincs kitörés, mert a világot nem lehet történetekkel megváltani. Maradnak a biciklis hétköznapiak, amelyek a falusi asszony egyetlen valóságai. Aaron Blumm nem fejezi be könyvét, mert akkor újra kellene írnia az egész históriát. A rövidtörténet azonban éppen annak formája, hogy a világ befejezetlen, és ebből a nézőpontból távolabbi összefüggései sem beláthatók. A *Biciklizéseink Török Zolival* megtalált metaforája világgép és forma szerencsés találkozása egy időben, ami minden igazán jó irodalom alapfeltétele.